Maurice Renard

OMUL TRUCAT

337

COLECȚIA DE POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

**

337

MAURICE RENARD

OMUL trucat

**

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta și desene interioare:
AUREL BUICULESCU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

REZUMATUL CAPITOLELOR DIN FASCICULA PRECEDENTĂ

Jandarmii găsesc într-o pădure trupul neînsuflețit al medicului Bare. Cercetările duc la descoperirea unui jurnal lăsat de victimă.

Aceste pagini relatează cazul extraordinar al tînărului Jean Lebris, socotit mort, dar reîntors acasă după cîțiva ani ; Lebris susținea că este orb, dar Bare îl bănuia că se preface.

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Știința și Tehnica
Anul XIV
1 decembrie 1968

MAURICE RENARD

OMUL TRUCAT

(URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT)

A trebuit să aştept cincisprezece zile pînă la întîmplarea care mi-a dezvăluit adevărul.

Adevărul! El depăşea tot ceea ce putea să prevadă imaginaţia mea! Revelaţia ar fi trebuit să mă exalte, să mă transporte de entuziasm şi să mă lase ca şi cum aş fi fost un biet medic din evul mediu căruia i s-ar fi dezvăluit invenţia radiografiei sau a telegrafiei fără fir... Desigur, nu voi spune că spiritul meu a rezistat ameţelii. Cînd am înţeles imensitatea descoperirii, m-am cutremurat... Dar omul e făcut astfel încît inima îl guvernează; a mea palpita atunci de o dragoste născîndă şi nimic nu mă putea pasiona mai mult decît adorabila Fanny.

Fanny!

Mîna îmi tremură cînd îi scriu numele... Nu credeam că există pe pămînt o creatură atît de seducătoare şi, la început, gîndeam că sînt singurul care e atras de farmecul ei, prin mecanismul secret al afinităţilor... Trăisem pînă la treizeci şi cinci de ani fără să cred în dragostea pe care o cîntă poeţii. Trecusem printre femeile timpului meu cu gura încleştată şi privirea dură, fără ca vreuna să mă fi atras. Aceasta abia apăruse şi făcuse din mine servul ei avid şi pasionat... Puţin mai tîrziu, cu tot atîta orgoliu cîtă gelozie, mi-am dat seama că Fanny era pentru toţi ceea ce era pentru mine şi că tinereţea ei strălucitoare stăpînea peste univers...

Fanny! Fanny!

A fost ca un presentiment.

Cam la două săptămîni după întoarcerea lui Jean, doamna Lebris, preocupată pe drept cuvînt de sănătatea fiului său, îmi

ceruse să-l consult. Eram în camera orbului. Se însera. Auzeam deasupra noastră zgomot de pași și lunecarea unor obiecte grele tîrîte pe podea...

— Ei bine ? spuse doamna Lebris, la sfîrșitul consultului.

— Ei bine, am răspuns, disimulîndu-mi gîndul adevărat, nu e foarte neliniștitor, dar aerul înălțimilor mi se pare indicat...

— Niciodată ! strigă Jean. Să părăsesc Belvoux ! A, nu ! Vine primăvara și aerul de aici nu e rău. La toamnă, dacă vrei, putem merge undeva pe lîngă Nisa — la Cannes, de pildă...

„La toamnă... mă gîndeam. Unde vei fi tu la toamnă, sărmanul meu Jean !"

— Pînă atunci, reluă el, cu toată stima pe care ți-o port, doctore, nu ne vom mișca și vom face economii.

Ce psiholog, ce ghicitor îmi va explica de ce eram distrat, de ce, cu toată mîhnirea mea, cu tot dezastrul patologic pe care mi-l dezvăluise ascultarea, ciocăniturile din plafon se repercutau în adîncurile ființei mele și-mi acaparau o bună parte din atenție ?

— O, economiile..., ripostă doamna Lebris, acum, cînd am închiriat etajul doi...

— În vremurile astea, mamă, o mie opt sute de franci nu înseamnă mare lucru !

— Ah, am făcut eu. Ați închiriat ?

— Desigur, exultă bătrîna doamnă. Datorită domnului Puysandieu. Ne-a adus două chiriașe încîntătoare, din Lyon.

— Din Arras, rectifică Jean, dar s-au refugiat la Lyon în timpul războiului. Toată averea lor a fost distrusă. Căutau o locuință mai la țară. Puysandieu publicase anunțuri pentru apartament în ziarele lyoneze. O mie opt sute de franci, mobilat, era rezonabil. Aceste doamne au venit să-l viziteze azi dimineața și rămîn. Dar aud că se modifică decorul... Fiecare cu gustul și cu ideile lui !

— Doamna Fontan s-a întors la Lyon, spuse doamna Lebris. Nu se va întoarce decît mîine, cu bagajele. Domnișoara Grive aranjează lucrurile pe sus.

— Domnișoara Grive ? am întrebat.

— Nepoata, spuse Jean. Și doamna Fontan — mătușa. Domnișoara Grive este tînăra fată care domnește, doamna Fontan femeia cumsecade care vede de casă. Vrei să vezi copila, Bare ? Nimic mai simplu : ia masa cu noi. Mama te invită. Nu-i așa, mamă ?

— Cu multă plăcere! se precipită doamna Lebris, cu teama vizibilă că jigoul e prea mic, iar claponul prea zvelt.

Am găsit un pretext oarecare ca să refuz şi m-am retras, credincios consemnului pe care mi-l impusesem, adică fără să abordez în vreun fel, mai mult decît în zilele precedente, tema incredibilei orbiri a lui Jean Lebris.

Domnişoara Grive cobora scara de la etajul doi, într-o învolburare de muselină. M-am lipit de zidul palierului, cuprins de o tulburare plăcută, cu un salut stîngaci şi maşinal... Şi cînd am ajuns acasă mi s-a părut că asta se petrecuse printr-un farmec şi că o baghetă magică mă transportase instantaneu de pe palierul doamnei Lebris în cabinetul meu...

Fanny, nu sînt decît un laş mizerabil. În zadar îmi concentrez toată energia ca să-mi şterg din memorie chipul tău fermecător; m-ai însemnat cu pecetea ta arzătoare şi-i simt dulcea rană din acel crepuscul în care te-am întrezărit, prea-scumpa mea, din acea noapte pe care am petrecut-o în febra unei uimiri şi a unei bucurii nesfîrşite, repetîndu-mi cu voce tare că iubesc, iubesc, iubesc!... Ah, minunată şi groaznică amintire! Fanny, aurie Fanny, coborînd spre mine, uşoară şi suplă, în vălurile părului şi ale muselinelor tale, aşa cum Diana luneca spre Endymion... Te iubesc şi acum, vai!

Am revăzut-o a doua zi, cînd m-am dus să-l iau pe Jean la plimbare.

Căci doamna Lebris, neputincioasă, nu putea să slujească de călăuză fiului său; Césarine avea alte treburi, aşa că hotărîsem să-i consacru lui Jean Lebris o oră pe zi. Cînd bolnavii nu-mi dădeau acest răgaz şi domnul Puysandieu nu mă putea înlocui, prietenul meu Jean îndrăznea să iasă singur pe o potecă de pădure pe care o cunoştea foarte bine şi ale cărei margini le depista cu vîrful bastonului. Pădurea începea chiar în spatele casei Lebris şi se pare că tocmai această vecinătate o hotărîse pe domnişoara Grive să se stabilească acolo pe timpul verii.

Nu ştiu ce amănunt de amenajare provocase prezenţa ei la proprietăreasă cînd m-am dus şi eu acolo.

Doamna Lebris mă prezentă.

În ajun abia avusesem timp s-o zăresc. Nu-i cunoşteam încă decît frumuseţea, graţia mişcărilor, privirea catifelată a ochilor ei cenuşii şi parfumul de trandafiri pe care-l adia... Vocea ei suna ca un cîntec.

Am pălit şi am început să tremur. Căutam în mine pe cel care nu mai eram. Aş fi vrut să fug, dar şi să n-o mai părăsesc niciodată.

— Am venit..., am îngăimat. E pentru plimbarea lui Jean...

Jean ieşise. Era tîrziu. Crezînd că n-am putut scăpa de obligaţii, se resemnase să se lipsească de mine. Césarine, care-l condusese pînă la liziera pădurii, se întorcea.

— Ai să-l ajungi repede, spuse doamna Lebris. Va fi atît de mulţumit !

— O, doamnă, de ce nu mi-aţi spus nimic ? îi reproşă domnişoara Grive. L-aş fi însoţit pe fiul dumneavoastră...

Spuse asta pe un ton plin de omenie, atît de simplu, atît de mişcător încît bietei mame i se umplură ochii de lacrimi. Şi spuse asta cu o voce mîngîietoare, care părea să împrumute celor mai banale cuvinte blîndeţea pasionată a celui mai tandru jurămînt !

Am plecat, cu inima palpitînd, beat de fericire. Natura mă înconjura cu promisiuni. Nu văzusem niciodată ceva mai plăcut ca această potecă năpădită de ierburi nebune, mărginită de movile înverzite. Soarele, strălucind prin frunzişul tînăr, părea că dă o serbare numai pentru mine. Florile n-aveau culori vii, păsările n-aveau pene decît ca să mă felicite. Primăvara nu stăpînea decît din pricina dragostei mele. Şopteam : „Sînt fericit ! Iubesc ! Mulţumesc, margaretelor, mulţumesc, ciocîrlie, mulţumesc, mulţumesc soare, azur, fluturi... Bravo, sînteţi foarte drăguţi !" Şi-mi purtam inima ca pe un potir !

Totuşi acest sfîrşit de ziuă era, la drept vorbind, mai mult estival decît primăvăratic. O căldură prematură cocea pămîntul, şi, ca un enorm munte de zăpadă strălucitoare, un nor monstruos acoperea cerul spre sud-vest.

Mergeam. Deodată, ieşind din reverie, mi-am spus că Jean Lebris se îndepărtase ciudat de repede... Sau poate o luase în altă direcţie ? Poteca se bifurca îndărătul meu ; puteam presupune că orbul se hazardase... ? Nu. Bifurcarea făcea un cot spre stînga, şi eu ştiam că Jean îşi pipăia drumul cu bastonul de-a lungul taluzului din dreapta... Cel puţin aşa îmi spusese. Dar, la urma urmei, trebuia oare să-l cred ? Întîmplarea cu ceasul mă obseda.

M-am oprit. Nu se auzeau decît freamătul pădurii în calmul furtunos al spațiului și, mai departe, murmurul înăbușit al orășelului. Mi-am reținut o chemare ; jocul meu, dimpotrivă, era tăcerea. Jean se credea singur în mijlocul desișurilor ; să-l găsesc furișîndu-mă, să-l spionez, iată planul ; să-l aștept, la nevoie, în urmă, la bifurcare, fără să fac zgomot, poate chiar fără să mă arăt...

Deodată mi s-a părut că aud, în față, sunetul aspru și sacadat al unui acces de tuse...

Am înaintat cu prudență.

Soarele cobora. Sub bolta frunzelor, umbra se lăsa încet, încet. O broască țestoasă s-ar fi putut ține după mine.

În sfîrșit, l-am văzut pe Jean Lebris. Cu spatele la mine, stătea pe un copac doborît, alături de cărarea ce șerpuia acum de-a dreptul prin pădure.

Încet, căutînd mușchiul ca să pășesc pe el, am ajuns la adăpostul unui tufiș des. De acolo, cu toate că mă aflam tot în spatele lui Jean, am putut să mă conving că el examina ceva. Ce anume ? Poziția mea și umbra crescîndă mă împiedicau să-mi dau seama. Totuși acel lucru, mînuit, făcea un zgomot metalic...

La orizont se auzi un tunet. Căldura excesivă crea una dintre acele ambianțe neospitaliere în care trupul omenesc se uimește și se sperie, ca și cum ar fi la începutul unor perioade irespirabile.

Mi-am scos batista ca să-mi șterg fruntea ; briceagul meu căzu pe o piatră. Jean Lebris țîșni în picioare, întorcîndu-se spre mine.

— Cine-i acolo ? spuse el, cu o voce tăioasă.

Stupefacția mea nu se poate descrie. Mă privea prin masa opacă a tufișului, și ochii săi ficși, ochii săi enigmatici, luceau cu o slabă luminescență !

Nu știu ce m-a uluit mai mult : să văd pe chipul lui aceste două lumini, să fiu fixat de ele cu tot obstacolul care ne separa sau să constat că acest om, care mă privea și care mi-era prieten, nu mă recunoștea !

— Cine ești ? Ce vrei ? reluă el, pe un ton amenințător. Răspunde sau trag !

Am văzut atunci obiectul pe care-l mînuise : un revolver. Il îndrepta spre mine cu o incontestabilă precizie.

Ne despărțeau cel mult douăzeci de metri.

Am spus foarte apăsat și nu fără gravitate :

— Sînt doctorul Bare ! Nu-ți fie frică, Jean.

Făcu un gest contrariat, aproape furios și băgă arma în buzunar.

Eram lîngă el.

— Micul meu Jean, i-am spus cu afecțiune, nu poți să păstrezi secretul doar pentru tine. Ai nevoie de ajutor. Te temi de primejdii și, dacă judec după emoția care te-a încercat și care te-a trădat fără voie, dacă mă iau după mijloacele radicale pe care nu eziți să le folosești împotriva indiscreților, aceste primejdii sînt redutabile. Nu crezi că ai nevoie de un aliat ? Vei putea oare, fără sprijin, să ascunzi tuturora... particularitatea al cărei... sediu ești ? Crezi că te poți apăra, cu propriile tale puteri, împotriva curioșilor și împotriva... dușmanilor ?... Căci, nu-i așa... bănuiai că îndărătul tufișului e un dușman ?

După o clipă de sumbră meditație, Jean își ridică spre mine ochii goi și fosforescenți.

— Dragul meu Bare, spuse el, îți dau cuvîntul meu că singura rațiune a tăcerii mele este că nu vreau, nu vreau cu nici un preț să fiu tratat ca un fenomen, ca un exponat de vitrină, ca un monstru pe care medicii și savanții și-l trec unul altuia.

— Nu medicul, ci prietenul îți vorbește !

— Dă-mi cuvîntul, la rîndul tău...

— Totul va rămîne între noi, Jean, dacă dorești. Și totuși mi se pare... Știința...

— Lasă știința în pace. Știu că nu mai am mult de trăit. Nu protesta : auscultarea ți-a spus-o. Ei bine, vreau să-mi sfîrșesc zilele în liniște.

— Fie. Îți dau cuvîntul meu de onoare că voi păstra secretul.

— Cînd nu voi mai fi, vei face cum vei crede. Pînă atunci să fim bine înțeleși : nu vei vorbi despre aventura mea absolut nimănui.

— Ți-am făgăduit, Jean.

Își închise pleoapele o clipă ca să se reculeagă. Ele apărură ușor trandafirii, prin transparență.

Aventura lui Jean Lebris IV.

Jean Lebris vorbea :

— Ultima viziune pe care am avut-o... Da, Bare, spun într-adevăr „viziune"... vei înțelege mai tîrziu. Ultima oară cînd am văzut lucrurile așa cum le vezi tu însuți, solide și colorate, era într-o cîmpie mlăștinoasă, la nord de Dormans.

Compania mea se rătrăgea sub obuze. Îndărătul nostru, cîmpia urca, și orizontul, foarte apropiat, se profila pe cer ca un zid. În fața noastră, copaci mari limitau preeria, formînd o pădure stufoasă care se întindea fără capăt, la dreapta și la stînga. Cred că pe acolo curgea un rîu.

Alergam, înconjurați de șuierături și bubuituri. Copacii zburau în țăndări, frunzișul lor se zbuciuma de suflul proiectilelor. Obuzele, dese, făceau să izbucnească vulcani pretutindeni ; văzduhul brutalizat ne buscula. Era un adevărat infern, în care mieuna o legiune de pisici invizibile, turbate, jupuite de vii, arse cu apă clocotită. În asemenea momente, totul pare viu.

Camarazii mei se prăbușeau. Împinși de vechiul instinct care a supraviețuit invenției marmitelor, ne grăbeam spre pădure... N-am ajuns acolo.

Totul mă face să cred că în fața mea a explodat un obuz... N-am văzut nimic, n-am simțit nimic. A fost neființa bruscă. Și nu pot să-ți spun cît timp am rămas acolo, culcat în iarba înaltă.

Mi-am recăpătat conștiința odată cu senzația unei înțepeneli extrem de dureroase. Imobilitatea mi s-a părut culmea fericirii și am rămas multă vreme într-o stare de slăbiciune și de toropeală, din adîncul căreia auzeam tunînd comanda. Apoi sentimentul primejdiei se preciză înăuntrul somnolenței mele ; natura, din ce în ce mai imperioasă, îmi poruncea să mă scutur din amorțeală ; eram poate grav rănit ; poate că sîngele mi se scurgea dintr-o rană neștiută...

Era o noapte neagră, fără lună, fără nici o stea. Cu eforturi supraomenești, am putut să-mi găsesc bricheta într-un buzunar al vestei, dar, înainte de a o întrebuința, o idee îngrozitoare mi-a străbătut creierul : tunul bubuia ; auzeam cum se încrucișează deasupra mea traiectoriile obuzelor ; eram deci în mijlocul unei bătălii ; și totuși nici o sclipire nu lumina noaptea, nici într-o parte, nici în cealaltă.

Cu o mișcare bruscă, am aprins bricheta...
Nici o flacără.
Am apucat febril fitilul... O arsură m-a avertizat că sînt orb.
Ochii mă făceau să sufăr, într-adevăr, dar trupul îmi era în întregime atît de dureros încît nimic, pînă atunci, nu-mi indicase punctele cele mai grav atinse.
M-am pipăit ca un om care se teme că s-a pierdut pe el însuși. M-am ridicat, am făcut doi pași, mîinile mele se recunoșteau deget cu deget. Mi le-am trecut peste față și n-am simțit nimic oribil : mustața pîrlită, genele arse... Înțepături pretutindeni. În rest, o migrenă de neînchipuit și această oboseală care îmi rupea mușchii în toate ascunzișurile trupului.
Dar era oare noapte cu adevărat ? Posibil...
Iarba era acoperită cu rouă. Trebuia să fie dimineață.
Mirosul înțepător al explozіilor plutea peste cîmpie. Se auzeau gemete. Mi-am chemat camarazii pe nume. Nimeni nu mi-a răspuns.
Atunci, la suflul brizei, freamătul pădurii m-a ajutat să mă orientez. Franța liberă era într-acolo...
Și deodată, un zgomot surd și continuu, de neconfundat, crescu dinspre vest. Ascultam. Era zgomotul artileriei pe drumuri, un tunet care creștea de la nord spre sud. Inamicul continua să înainteze ? !
Am încercat să mă tîrăsc spre pădure, în patru labe. Era ceva deasupra puterilor mele, și chiar dacă întreaga cîmpie n-ar fi fost brăzdată de pîlnii de obuze și presărată cu cadavre tot n-aș fi ajuns. Golindu-mi bidonul fără să-mi potolesc setea, m-am lungit cu fața în răcoarea ierbii și m-am lăsat în voia sorții.
Îmi amintesc că m-am pomenit ghemuit și urlînd, după ce nu știu ce zgomot mă trezise din năuceală.
Într-adevăr, se auzeau voci ; oameni vorbeau între ei la oarecare distanță.
Veniră. Erau nemți. Am fost așezat pe o brancardă și m-am simțit dus. M-au băgat cu brancardă cu tot într-un automobil ; amorțeala m-a cuprins din nou... După un timp m-am pomenit într-un pat, cu capul înconjurat de bandaje. Canonada se îndepărtase.
Mirosul farmaceutic, murmurele dimprejur, zgomotele de afară... „O ambulanță“ — mi-am spus. Dar eu, care găsisem puterea de a striga pe cîmpie, eram prea slab acum ca să spun

un cuvînt ; mi-au pus, în germană, întrebări de circumstanță, la care n-am putut să răspund, cu toate că simplitatea lor îmi îngăduise să le înțeleg.

N-am să-ți descriu, una cîte una, primele mele impresii de orb și de prizonier. Iată numai esențialul :

După supozițiile mele, am ajuns la ambulanță în amurg. Atît cît puteam să-mi dau seama, fusesem instalat într-o sală cuprinzînd un mare număr de răniți. După tăcerea de afară, ca și după respirația celor care dormeau, mi-am dat seama curînd că era noapte. Un orologiu bătea orele. Am ațipit din nou.

La miezul nopții, am fost trezit de pași și de șoapte. Cuvintele „Franzose", „Augen", „drei tausend marken" mi-au izbit urechile. Vorbeau doi. Unul repeta mereu : „So ! so !". „Francez", „ochi" — cuvintele acestea păreau să se refere la mine... Dar ce rost avea suma de „trei mii de mărci" ?

„Da ist der Kamerad !" — spuse una dintre voci.

Și, cu un accent îngrozitor, mi se adresă în franceză :

— Cum îți merge, pătrîne ? Te tugem într-un log pun. Also, also, fei fi pine vintecat... Nu vrei să forbești ? Ach. Sehr gut ! Ludwig, och !

Mulțumirea îl făcea să exulte. Într-o clipă mi s-a pus căluș și am fost legat burduf. Am fost mutat de pe pat pe o targă. Automobilul care a înghițit-o de astă dată era atît de discret încît numai mișcarea lui m-a făcut să-i ghicesc natura și iuțeala.

Am impresia că am mers mai multe ceasuri. Apoi am fost îmbarcat într-un vagon care mi s-a părut că se tîrîie la nesfîrșit. Din toată această perioadă mi-a rămas o amintire foarte vagă. Oboseala îmi copleșea trupul și indiferența îmi adormea gîndurile. Explozia obuzului mă zguduise violent sau, ceea ce e foarte posibil, mi se administrase o substanță abrutizantă. Căci uitasem să-ți spun : pe drum mi se dăduseră cele mai atente îngrijiri ; o mînă expertă îmi schimba pansamentele, mi se dădea să beau doctorii cu toată blîndețea posibilă și toată lumea avea o atitudine prevenitoare. Dar nimeni nu-mi adresa un cuvînt și nimeni nu vorbea în vagon. O prezență continuă veghea lîngă mine, tăcută și serviabilă.

Unde m-au dus ? Care era ținta acestei călătorii interminabile ? Pot să certific, acum, că era o casă pierdută în pădure. Dar în ce regiune a Europei centrale ? Nu știu și, fără îndoială, n-am să știu niciodată.

Brusc mi s-a părut că mă trezesc. Înțelege-mă : aveam iluzia că mă trezesc într-adevăr, după ce visasem coșmarul cîmpiei, al obuzului, al ambulanței și al călătoriei.

Eram într-o cușetă. O mare liniște urmase uruitului trenului. Cineva îmi sprijinea capul, și simțeam o căldură alunecînd peste ochii mei. „E o lumină puternică — îmi spuneam —, un fascicul care trece de la un ochi la altul. Mă examinează".

În jurul meu, cîteva persoane discutau cu aprindere. Am înțeles mai tîrziu că era modul lor obișnuit de a discuta și că limbajul lor impenetrabil — gutural, cîntător, apăsat — se caracteriza prin ardoarea debitului și o mare risipă de vociferări. Fără să-i văd, îi ghiceam gesticulînd, strîmbîndu-se. Dar acest limbaj avea asprimi care mă derutau. Un idiom balcanic ? Poate. Astăzi, cu toate că e o ipoteză romanțioasă, aș opta mai curînd pentru o limbă fabricată, gen Volapük *sau* esperanto.

Mi-am acoperit ochii cu mîinile.

— Ce vreți ? Ce-mi faceți ? am întrebat. Cine sînteți ? Spuneți-mi unde sînt.

Două mîini afectuoase le apucară pe ale mele și vocea unui om tînăr — o voce liniștitoare, simpatică, timbrată — îmi răspunse într-o franceză impecabilă :

— Domnule Lebris, n-aveți nici o grijă. Sînteți înconjurat de prieteni. Această casă este o casă a științei. Considerați-o, în ceea ce vă privește, drept o clinică de oftalmologie. Eu sînt medicul dumneavoastră și — o spun nu din vanitate, ci pentru a vă asigura — mă bucur de oarecare reputație.

— Dar, domnule maior, încă o dată, unde mă aflu ?

— Nu sînt militar, protestă străinul cu un surîs pe care l-am auzit. *Spuneți-mi... spuneți-mi doctorul Prosope.*

— Grec ? Turc ? Austriac ? Bulgar ? am întrebat cu o spaimă intuitivă.

— Știința n-are patrie, domnule Lebris. Ce vă pasă ? Dar, Dumnezeule, liniștiți-vă ! Ce vă trece prin cap ?...

Mîna lui puternică o strîngea pe a mea. Adăugă solemn :

— În numele colaboratorilor mei aici prezenți, vă jur că, medical vorbind, nu avem față de dumneavoastră decît intenții frățești și miloase. Tot ce vom putea face pentru a vă ajuta, pentru a vă ameliora situația va fi făcut.

Dar eu îmi aminteam modul brutal în care fusesem scos din ambulanță și, cu toate protestele, caracterul clandestin al aventurii mă făcea să mă-nfior.

— De ce... agenţii dumneavoastră m-au ales pe mine dintre toţi răniţii de acolo?

— Cazul dumneavoastră se numără printre cele care ne interesează.

— Cazul meu... Nu mi se pare faimos...

— Vom vedea. Nădăjduiţi, domnule Lebris. Şi să fim prieteni.

Dragul meu Bare, există accente care nu înşală. În definitiv, oamenii aceştia n-au făcut oare totul ca să-mi salveze vederea? Şi, neputînd să mi-o păstreze, n-au crezut oare, cu deplina sinceritate a unei aberaţii, că... Dar să nu mergem atît de iute.

Am trăit trei săptămîni, tratat şi îngrijit admirabil, în acest colţ de lume care nu mi-e cunoscut. Aveam o cameră bine aerisită. Mă slujeau servitori furişaţi şi muţi. Doctorul Prosope stătea îndelung de vorbă cu mine şi era o bucurie să-l aud, căci el vedea lucrurile de sus şi le cunoştea, le cunoştea!... Totuşi nici o ştire despre război; doctorul pretindea că se dezinteresează de el, ca de un eveniment îndepărtat — îndepărtat din toate punctele de vedere. Şi, cînd i-am cerut să-i scrie mamei ca s-o liniştească, mi-a spus, simplu, că pentru moment e imposibil. Zadarnic îmi încordez memoria, nu-mi amintesc să mă fi minţit vreodată... Dar a tăcea, a nu-ţi dezvălui anumite gînduri nu înseamnă a minţi? În fine, ce ştiu eu? Cine este acest om la urma urmei?... Avea atîta nevoie de încrederea mea, de bunăvoinţa mea...

Într-o zi mi-a spus după tratamentul matinal:

— Bietul meu Lebris, nu sînt mulţumit. Nu merge, cum aş dori, cu ochii ăştia.

Trebuie să-ţi spun, Bare, că mă aşteptam să rămîn orb toată viaţa şi că aceste cuvinte nu mi-au făcut prea mare impresie.

— Vezi dumneata, reluă Prosope, cel mai bine ar fi să te debarasez de ei. Nu pot decît să-ţi dăuneze, alterînd părţile învecinate. De altfel — n-aş vrea să-ţi dau speranţe prea mari —, mi se pare că, după aceea, am putea, într-o oarecare măsură, să-ţi îndulcim infirmitatea.

— Ce spuneţi? Odată ochii duşi, doar diavolul...

— Totul depinde de ce vom găsi îndărătul ochilor. Înţelegi? Totul va depinde de starea nervilor optici. În sfîrşit, o să mai vorbim, Lebris. Deocamdată te sfătuiesc să te scapi

de ei. E o necesitate, prietene. Insist. Mîine dimineață, de acord?

Am consimțit de bunăvoie. De cîtăva vreme, ochii mei inutili deveniseră grei, arzători; mi se păreau dilatați, și suferința aceasta mă făcuse cîteodată să doresc ceea ce mi se propusese. De altfel, repet, Prosope îmi cîștigase încrederea... Și casa era atît de liniștită! Niciodată un strigăt, niciodată un vacarm suspect. În ceasurile de lene și de nostalgie, cînd mă gîndeam la frumoasa Franță, pe care ochii mei n-aveau s-o mai revadă — fără o minune în care nu credeam de loc —, și chiar cînd pîndeam zgomotele închisorii mele pentru a încerca să ghicesc ce se întîmplă, nu distingeam decît rumoarea muncii și a păcii. Deseori motoare se învîrteau; un uruit de atelier răzbătea prin pereții clădirilor. Dar totul era calm, blajin, odihnitor...

A doua zi nu mai aveam ochi.

Ieșind din anestezie, cum mă lăsam prins de o tristețe instinctivă, Prosope îmi spuse cu un straniu entuziasm că operația se desfășurase în cele mai bune condiții și că totul favoriza tentativa despre care-mi vorbise.

— Nervii optici sînt intacți. Să lăsăm să se cicatrizeze. Lebris, ești născut într-o zodie norocoasă. Vei fi asociat la cercetări senzaționale!

Mai tîrziu mi-a spus că nu era de loc sigur de reușita tentativei; cred că nu spera decît un rezultat indicativ, dar trebuia să mă încurajeze. În orice caz, cu toate că-l copleșisem cu întrebări, n-am obținut de la el nici o lămurire despre fondul problemei, și poți să-ți închipui cîte supoziții se îmbulzeau în capul său! M-am oprit succesiv la ideea unei grefe, apoi la aceea a unei invenții optice. Mă vedeam prevăzut cînd cu ochii unui animal oarecare, cînd cu pupile artificiale, opera unui optician genial... Dar, oricum, mă vedeam văzînd! *Prosope nu-și pusese nădejdea în integritatea nervului optic?...*

Mă consideri, probabil, foarte credul, prietene. Dar dacă ai ști ce înseamnă pentru un orb acest mic cuvînt „a vedea"!... De altfel, ceea ce s-a petrecut nu este mai extraordinar, mai prodigios decît vederea artificială?

Dacă vrei, am să-ți înșir, altă dată, cel puțin atît cît mi-am putut da seama și cît îmi amintesc, toate pregătirile la care am fost supus: măsurători, mulaje ale orbitelor și, în sfîrșit, prezentarea a două corpuri perfect netede, care se adaptau perfect în locașurile lor. Le-au scos aproape imediat. Încerca-

rea lor avusese loc în prezența mai multor persoane ; nu se sfiau să vorbească mereu, în limbajul lor păsăresc, și în ziua aceea nu Prosope mi-a cerut să-i spun impresiile, ci un bătrîn a cărui voce pițigăiată părea să iasă dintr-o caterincă. In franceză? Desigur, dar fără mlădiere și cu toate intonațiile volapükului *misterios. I-am spus că cele două bule nu-mi provoacă nici o senzație penibilă și am înțeles că răspunsul meu îl umple de satisfacție.*

După cîteva zile m-au adormit pentru a doua oară.

Prima dată, trezirea fusese însoțită de fenomene pe care le cunoști, fără îndoială : iluminări, fulgerări și alte năzdrăvănii, determinate de reacția celor doi nervi optici, pentru că acesta este modul lor de a suferi și pentru că fuseseră separați de ochii mei inutili. Așa că a doua oară, cînd vaporii de eter începură să se risipească și cînd luminozitățile îmi apărură sub formă de linii și cețuri, m-am gîndit pur și simplu că o cauză similară avea efecte analoge.

Dar, încet, încet, pe măsură ce ieșeam din neantul provocat, propria mea materie se regăsea prin simțuri. Mă simțeam întins, cu ochii închiși sub un bandaj gros... Și totuși...

„Nu, nu ! — îmi spuneam. Nu sînt încă treaz ! Dimpotrivă, trebuie să fiu cufundat în adîncurile somnului reparator ! Sînt jucăria unei fantasmagorii și asta... asta *nu poate fi decît rezultatul deturnat al unei dureri, al unei dureri pe care anestezia mă împiedică s-o simt, este repercusiunea nervoasă a unei acțiuni chirurgicale : o înțepătură, o tăietură tradusă în halucinație !... Ce naiba, ochii mei nu-s închiși ? N-am un bandaj pe ochi ?..."*

Eroare. Eram indiscutabil treaz, conștient, lucid și zăream în fața mea, în picioare, luminoasă, o ființă înfricoșătoare și fantastică.

Minunea V.

— Închipuie-ți, continuă Jean Lebris, o formă omenească alcătuită dintr-o împletitură de fire mai mult sau mai puțin groase — un fel de rețea incandescentă, arzînd violet și reproducînd, prin încrucișările și ramificațiile ei aeriene, aparența anatomică a unui semen de-al nostru. Parc-ar fi fost un om construit ca o rădăcină luminoasă de copac — un om rămuros

al cărui creier îmi apărea ca un bloc de lumină pufoasă și a cărui măduvă se alungea, luminescentă, ca un tub Geissler în acțiune.

Spectrul se mișca. Liniile lui erau parcă trasate cu fosfor pe o tablă neagră. Am remarcat între ele (unele erau mai subțiri ca niște fire de păr) un fel de nebulozitate violacee care, umplînd golurile, împlinea contururile structurii și desena cu estompa volumul unui individ.

— Ce văd ? am strigat, cuprins de oroare.

Atunci, în partea de jos a feței, plasele fosforescente începură să se dilate și să se contracte ; cele ale gîtului se activară și ele, în timp ce luminozitatea creierului se intensifica în stînga frunții. Și toate aceste filamente luceau acum mai puternic, ca jeraticul cînd sufli deasupra.

Aplecat peste mine, spectrul îmi vorbea :

— Vezi ? Vezi ?... E adevărat, Lebris ?

— Da, am răspuns, recunoscînd vocea doctorului Prosope. Văd un spectacol inimaginabil prin pleoapele închise și prin bandaj.

— Ești sigur ? Spune-mi, spune-mi ce vezi...

I-am spus. Și am avut surpriza suplimentară de a-l vedea executînd cîteva piruete. Alții ar fi căzut în genunchi ca să-i mulțumească Domnului, Prosope, mulțumit de soartă, dansa tango.

— Aveți milă, explicați-mi..., l-am implorat.

— Imediat. Așteaptă o clipă. Trebuie să-i anunț...

Am văzut forma bizară a lui Prosope micșorîndu-se rapid, pivotînd (ușa pocni), schimbîndu-și înfățișarea datorită perspectivei (îi auzeam pașii coborînd în goană scările) și mi-am dat seama că se îndepărta printr-o infinitate de planuri vaporoase, de cadre mai mult sau mai puțin distincte, care alcătuiau o lume încîlcită, aici translucidă, acolo transparentă, tăiată de drepte geometrice, împărțită de pereți diafani și presărată cu nenumărate halouri. În clipa aceea, chiar la începutul prodigioasei mele transformări, acest amestec nu era pentru mine decît un haos foarte pal, abia sensibil ; și îndărătul acestor intenții (colorate într-un mov schimbător) noaptea de cerneală, teribila noapte a orbilor, persista. Privind propriul meu corp, am văzut un monstru asemenea celui care plecase.

Patru forme — patru armături —, patru oameni în ramificații luminoase se strînseseră la căpătîiul meu. Una dintre

ele era cocoşată. Alta se curba, zbîrcită. Distingeam, pe pîntece, silueta ceasurilor şi a lanţurilor, aproape imperceptibile, şi alte umbre mici, rotunde care mi se păreau a fi nasturi, monede. Pe Prosope îl recunoşteam după statura înaltă şi după creierul enorm.

Mi s-a luat bandajul şi am deschis pleoapele fără ca senzaţiile mele să se schimbe cu ceva. Poţi să-ţi închipui că mă urmărea ideea radiografiei! Îmi spuneam totuşi că, dacă aş fi avut ochi radiografici, aş fi văzut scheletul *oamenilor şi nu* sistemul lor nervos...

Rămas singur cu mine, Prosope îmi dădu explicaţia pe care o aşteptam.

— Lebris, mă întrebai adineauri, cu o uimire alterată de spaimă: „Ce vezi". Iartă-mă dacă, pentru a răspunde, voi face apel şi la principii pe care le cunoşti. Dar aş vrea ca totul să fie limpede.

Ştii, Lebris, că ochiul este legat de encefal prin nervul optic, care transmite creierului impresiile luminoase. Ştii, pe de altă parte, că nervul optic nu poate trimite creierului decît *impresii luminoase şi nimic altceva. Pişcă-l şi nu va rezulta o durere, ci senzaţia unei lumini. (Să notăm, în treacăt, această senzaţie luminoasă a unui contact, care nu este, la urma urmei, decît* o viziune a pipăitului).

Orice excitaţie a nervului optic se traduce deci, pentru un individ, în manifestări luminoase, chiar dacă la capătul acestui nerv nu există un ochi.

Să luăm totuşi un om care are ochi. La el, nervul optic comunică creierului indicaţiile furnizate de retină. Acest om are senzaţii de imagini, culori, umbre şi lumini; pe scurt, el vede tot ceea ce ochiul înregistrează datorită admirabilei sale complexităţi.

Să suprimăm ochiul. Să excităm direct nervul. Nu vor mai fi imagini, ci numai luminozităţi confuze, abia expresive, care nu revelează aproape nimic din lumea exterioară şi nu avertizează decît asupra unui vag incident.

Dar ce se va întîmpla dacă, în locul ochiului, instalez un alt organ şi pun acest organ în legătură cu nervul optic; dacă, de pildă, îţi înlocuiesc ochiul cu un aparat auditiv sau, ceea ce înseamnă acelaşi lucru, dacă leg urechea de nervul optic, în loc s-o las în legătură cu nervul auditiv? Urechea va continua să înregistreze sunete, dar vei percepe aceste sunete sub o formă luminoasă, pentru că e singurul limbaj pe care nervul

optic știe să-l vorbească și să-l transmită. Vei vedea sunetele și nu le vei mai auzi ; vei avea o percepție vizuală a lumii sonore.

Avînd cinci simțuri, putem să ne imaginăm o serie de cinci personaje condiționate diferit sub raportul vederii. Unul, normal, ar vedea tot ceea ce este normal vizibil. Dintre ceilalți (toți patru operați), primul ar vedea sunetele, al doilea — mirosurile, al treilea — gustul lucrurilor și al patrulea (mai greu de reprezentat, pentru că pipăitul este difuz) ar vedea contactele.

Or, Lebris, cîteva experiențe ne-au convins că aceste fantezii fiziologice sînt realizabile din punct de vedere chirurgical, mai ales în ceea ce privește auzul, gustul, mirosul și văzul, acest din urmă simț fiind luat ca bază experimentală. În mod artificial, totul este vizibil, cu condiția ca nervul optic să fie legat de organul dorit. Totul : parfumuri, muzică, suculențe !

Ai să-mi spui însă că o asemenea demonstrație nu este decît de un interes foarte speculativ, cvasiscamatoricesc și că, în definitiv, a asculta cu ochiul e ca și cum ai merge în mîini.

Știi, desigur, că simțurile omului n-ar putea pretinde să-i dea percepția totală a materiei, în diferitele ei stări. Cinci simțuri ! Ar trebui poate o sută, poate o mie pentru a lua cunoștință de tot ce există ! Natura se învăluie în foarte multe văluri. Pînă acum, omul n-a ridicat decît cinci — cele pe care le ridica și strămoșul din peșteri. Ce ascund celelalte văluri ?

Ele ascund anumite însușiri ale materiei pentru care nu avem organ receptor, a căror existență o bănuim datorită doar rațiunii și al căror caracter ne rămîne ascuns pentru că mințile noastre nu le înregistrează niciodată, nici măcar indirect, prin ecouri sau reflectări.

Ele ascund, de asemenea, anumite alte însușiri pentru care tot nu avem simțul necesar, dar care ni se revelează cîteodată, în mod excepțional, printr-un efect vizibil, mirositor sau zgomotos, un fel de escapade pe care le fac lucrurile acestea în domeniul văzului, al mirosului, al auzului.

Desigur, Lebris, e frumos că omul ridică în fiecare zi tot mai mult cele cinci văluri, pe care le-a apucat cu mîna lui nervoasă. E frumos că telefonul îi mărește atît de formidabil acuitatea timpanului. E frumos că microscopul și telescopul îi dau, pe rînd, pupile de liliputan și de uriaș și că privirile sale străbat zidurile prin intermediul razelor X. E frumos, mai ales că spiritul savantului suplinește, prin intuiție și cal-

cul, inferioritatea simţurilor sale şi chiar absenţa organelor senzoriale. Dar spune : ce merită cel care va înzestra omenirea cu un al şaselea simţ — cel care va adapta la nervul optic un nou organ, sensibil la vibraţii încă nereceptate, încă neştiute de nici un alt nerv ?

Ascultă : printre elementele misterioase care sînt pentru omul normal ceea ce este lumina pentru orb, dar care totuşi, ici şi colo, într-un mod deturnat, îşi dezvăluie în treacăt prezenţa, există unul, Lebris, care nu-ţi mai este necunoscut. Acest element, pe care-l distingem rareori, graţie unor manifestări luminoase excepţionale, sonore, tactile, poate chiar olfactive şi gustative, acest element pe care inginerii noştri îl utilizează astăzi fără să ştie exact ce este şi cum acţionează, acest element, redutabil, ocult, universal, dumneata, Lebris, singur în lume, îl receptezi direct. Ţi-am înlocuit ochii cu aparate care-l prind aşa cum urechea prinde sunetul, cum ochiul prinde lumina vizibilă. Eu nu ghicesc prezenţa acestui element decît la zgomotul tunetului şi al scînteii, la vederea fulgerului, la mirosul de ozon, la zguduitura unei butelii de Leyda, la spectacolul maşinilor care se învîrtesc şi al becurilor care strălucesc... Dumneata, pretutindeni unde ea există, vezi ELECTRICITATEA.

Ţi-am înlocuit ochii cu un fel de electroscoape foarte perfecţionate. Ele percep aspectul electric al lumii ; ele nu percep un alt aspect ; şi, natural, nervul dumitale optic îţi traduce acest aspect sub formă de luminozităţi.

De remarcat : în loc de a pune electroscopul în locul ochiului, s-ar putea foarte bine să-l substituim, să zicem, urechii. Am putea să-l legăm de nervul auditiv, în loc de nervul optic, şi atunci operatul ar auzi fenomenele electromagnetice, în loc să le vadă. Pentru a înţelege pînă la ce punct nervul optic era mai indicat decît toţi ceilalţi, ajunge să ne gîndim o clipă; ajunge să ne amintim că văzul este simţul nostru principal şi că electricitatea are mult mai multe analogii cu lumina decît cu sunetul, mirosul sau gustul.

Iată de ce am cerut prietenilor noştri de pe front să ne trimită răniţi orbi pentru experienţele noastre. Şi totuşi dumneata eşti primul, Lebris, primul om care a ridicat al şaselea văl al Naturii !

Doctorul Prosope tăcu, după ce rostise, pe un ton orgolios, această frază emfatică. Victoria îl îmbăta, vedeam sistemul său nervos tivindu-se de luminescenţe.

Am rămas copleşit. Mai întîi îmi displăcea să joc rolul pasiv al unui obiect de laborator, eram umilit ; acest om mă coborîse la rangul de cobai. Dacă se servise de un om, în loc de un animal, este numai pentru că avea nevoie ca pacientul să-i împărtăşească impresiile ! Apoi, ţi-am mai spus-o, după ce acceptasem orbirea, nădăjduisem să-mi recapăt vederea, şi decepţia mă lăsase trist şi mohorît. N-am nimic dintr-un explorator şi iată că mă aflam dintr-o dată rupt de vechile mele deprinderi, aruncat, singur — singurul dintre oameni — în miezul unor regiuni fiziologice neexplorate ! Un fenomen, eu ! Jean Lebris, o fiinţă bună pentru demonstraţii !...

— Nu spui nimic ? reluă Prosope.

— Mi-ar fi plăcut mai mult să văd, *i-am spus cu melancolie.* Să revăd, *ca înainte. Pentru că eşti capabil să inventezi ochi extraordinari, ar fi un joc pentru dumneata să fabrici ochi ordinari, să reproduci Natura, să redai orbilor facultatea care le lipseşte într-un mod atît de crud.*

— Este o concepţie strîmtă şi egoistă, un punct de vedere meschin. Poţi să compari vindecarea unui infirm — o cîrpeală — cu extinderea puterii umane ? Noi nu sîntem nişte vraci, noi sîntem pionierii celei mai înalte umanităţi !... Pe deasupra, Lebris, trebuie să ştii că aceste aparate electroscopice cu care eşti prevăzut nu sînt, în fond, decît nişte ochi... Chiar aşa. Acum o clipă vorbeam despre analogia dintre lumină şi electricitate. Expresia este insuficientă...

Lumina şi electricitatea sînt identice. Ceea ce numim „lumină" nu este decît electricitate ale cărei oscilaţii sînt destul de rapide ca să influenţeze retina. Ceea ce numim „electricitate" nu este decît o lumină ale cărei oscilaţii sînt prea lente pentru ca ochiul să le poată capta. S-a ajuns să se producă curenţi electrici de cincizeci de miliarde de oscilaţii pe secundă ; dacă s-ar produce oscilaţii de zece mii de ori mai frecvente, undele luminoase, ele însele, ar fi reproduse.*

Electroscoapele dumitale nu sînt, la urma urmei, decît ochi *încetiniţi. Şi înţelegi acum exact de ce am ales, pentru experienţele noastre, nervul optic mai curînd decît oricare altul.*

Poate că, într-o zi, urmaşii noştri vor izbuti să creeze ochiul complet, ochiul care va fi impresionat de vibraţiile cele mai lente şi cele mai rapide, ochiul care va vedea razele ultraroşii, ca şi pe cele ultraviolete — în sfîrşit, ochiul care va da viziu-

* Corect, atît lumina cît şi curentul electric au aceeaşi viteză ; ceea ce le deosebeşte este frecvenţa, adică numărul oscilaţiilor electromagnetice pe unitatea de timp (*n.r.*).

nea integrală a lumii. Și atunci nu va mai trebui să distingem lumina vizibilă de lumina invizibilă. Nu va mai exista decît LUMINA. Ce frumusețe!

Cînd am să-ți spun că, grație dumitale, a fost făcut primul pas pe acest drum miraculos, cînd am să adaug că știința actuală tinde să considere electricitatea ca fiind materia însăși, principiul a tot ceea ce există, nu vei fi mîndru de misiunea dumitale?

— Ar fi trebuit să mă previi, am mormăit eu. Sînt un soldat prizonier; m-ați tratat ca pe un sclav. De altfel, nu văd aproape nimic.

— Vei vedea din ce în ce mai bine. Ai răbdare. Descrie-mi totuși... Am să iau note.

— Inutil, nu văd nimic, am spus eu cu fermitate.

— Cum? Ce te-apucat, Lebris?...

— Nu văd nimic, am repetat. Te-ai înșelat, dragul meu. Ai abuzat în mod nedemn de nenorocirea și de situația mea. Vă consider niște canalii, pe dumneata și pe complicii dumitale. Nu se tratează așa un om liber, un cetățean francez. Degeaba insiști! N-ai să afli nimic. Ah, acești domni fac experiențe asupra semenilor lor! Ei bine, să știi că nu voi vorbi mai mult decît sărmanul cîine pe care l-ați fi legat de masă și l-ați fi trucat cu tăieturi de bisturiu. Ți-am spus, nu văd nimic!

— Dar, Lebris, ești nebun! Prietene! Haide! Te asociem la nobilele noastre lucrări și...

— Destul! Destulă ipocrizie! Lasă-mi ochii-electroscoape sau scoate-mi-i, dar îți cer să mă trimiți imediat într-un lagăr de prizonieri francezi! Tot ceea ce se petrece aici violează dreptul omului.

— Ei, aș! pronunță doctorul cu un calm iritant. N-ai să ne părăsești așa ușor. N-ai să ne părăsești niciodată...

— Cum?

— Avem nevoie de dumneata. Speram că ești destul de inteligent ca să pui dragostea de știință mai presus de orice. Speram că bucuria de a nu mai fi orb în sensul propriu al termenului și, de asemenea, beția unor spectacole noi ar compensa plictisul unei vieți sedentare...

— Nu voi spune niciodată nimic din ceea ce voi vedea! am exclamat.

— Ba da. După un timp oarecare.

— Poți să mă torturezi...

— Ah, Lebris! Drept cine mă iei? Vei fi tratat totdeauna cu toate precauțiile datorate remarcabilei dumitale proprietăți...

— Dar vei avea cu siguranță și alte asemenea cazuri!

— Poate că da. Nu vom avea niciodată destule... Hai, Lebris, fără nervi! fără nervi!... Află că ești mort pentru toată lumea. Mama dumitale știe, sau va ști curînd, că fiul ei și-a dat viața pentru patrie. Era dezordine la ambulanță; un infirmier a încurcat etichetele... Dumneata, care iubești liniștea, vei fi foarte fericit cu noi!

Tremuram de furie!

— Nemțoi murdar! Nemțoi murdar! N-ai să știi nimic!

Prosope începu să rîdă, ceea ce dădea nervurii sale un aspect dansant și macabru.

— Dar nici nu sînt neamț! strigă el. Asta e interesant. Să notăm.

„Interesant" era că electroscoapele nu mă împiedicau să plîng.

Evadarea omului trucat VI.

În timp ce Jean Lebris îmi povestea prodigioasa lui aventură, se înnoptase și, tensiunea electrică menținîndu-se, ochii povestitorului păreau, în tenebrele fluidice, două lumini reci și fără iradiere.

— Maică-ta va fi îngrijorată, i-am spus. Să plecăm. Obscuritatea îți slăbește viziunea?

— De loc! Ziua și noaptea nu mai sînt pentru mine decît o nuanță destul de inexprimabilă... Vii?

El m-a călăuzit; căci, cu ochii mei făcuți pentru lumina vizibilă, nu vedeam nimic.

— Atunci, am spus, ai jucat teatru, micul meu Jean, cînd bîjbîiai.

— Oh, da și nu. În anumite condiții atmosferice, sînt departe de a fi atît de perspicace ca în seara asta! Timpul uscat este, pentru mine, un timp sumbru, și ceața îmi favorizează în mod deosebit percepția. Dar, mărturisesc, am disimulat, cîteodată... Să lăsăm asta, spuse el, încurcat. Reiau firul istorisirii. Mergînd, de acord?

Mă mai întreba dacă sînt de acord!

— Rămăsesem la acest acces de amărăciune furioasă... Pentru a-mi opri lacrimile, îmi frecam ochii mei blestemați

fără nici o precauție. Prosope mă avertiză că fac o imprudență : riscam să-i compromit succesul. Operația era prea recentă...

Avea dreptate. Gesturile mele negîndite deranjaseră nu știu ce, dereglaseră vreo minuțioasă concordanță. Acum în locul unui singur Prosope vedeam doi, care se interpătrundeau. Electroscoapele mele începuseră să sufere de strabism !

Acest incident îmi potoli exaltarea și am devenit conștient de fericirea relativă al cărei beneficiar constrîns și forțat eram. Ideea de a pierde acest soi de a doua vedere, această posibilitate de înlocuire, mi-a fost penibilă. Dar sentimentul demnității mele mă opri să-l avertizez pe Prosope de ceea ce se întîmplase și să-i solicit îngrijiri. Speram că strabismul va dispărea, ceea ce s-a și petrecut, din fericire. Cîteva ore mai tîrziu, conjugarea celor două electroscoape se restabilise de la sine.

Prosope, obosit, mă abandonă proastei dispoziții și am putut să contemplu în voie noul chip pe care mi-l oferea vechea lume.

În comparație cu ceea ce mi se arată astăzi, atunci vedeam, de fapt, puțin și prost. Trebuie să știi că de la inserția lor în orbitele mele, de la încorporarea lor în organismul meu, ochii științifici n-au încetat să dobîndească tot mai multă putere de pătrundere. În seara aceea, fondul scenei era încă obscur. Totul semăna puțin cu o iluminație nocturnă, cu prilejul unei sărbători, cînd casele desenează linii de foc în noapte și masa lor e zărită doar ca o pată lucitoare... Și apoi nu căpătasem încă simțul perspectivei, noțiunea profunzimii. Liniile mi se păreau toate la aceeași distanță, situate într-un singur plan vertical, trasate — repet — ca pe o tablă neagră ; și, cum noul aspect al lucrurilor făcea din ele, pentru mine, lucruri noi, cîteodată de nerecunoscut, nu distingeam la început decît mărimea lor aparentă, fără să pot stabili inegalitatea lor reală sau depărtarea respectivă.

Dar, oricît de redusă ar fi fost încă pentru mine lumea electrică, ea constituia totuși un spectacol luminos obligatoriu. *N-aveam posibilitatea să mă privez de el coborîndu-mi pleoapele, străpunse continuu de radiațiile electromagnetice ! Eram condamnat să văd neîncetat în fața mea aceste focuri inexorabile, vălurite de întunecări și străluciri care le făceau percepția extrem de obositoare. Altfel spus, eram condamnat să nu mai dorm !*

Așa a izbutit diavolul de Prosope să-mi frîngă încăpățînarea. M-a învins prin nesomn.

După trei zile de insomnie, fantasmagoria luminilor triplîndu-se între timp, Prosope îmi vîndu pentru promisiunea de a vorbi o pereche de ochelari izolatori. Erau făcuți din diferite pături suprapuse, care, fiecare împlinindu-și rolul, interceptau pînă la urmă toate radiațiile.

Mai întîi am dormit. Apoi, loial, am vorbit.

Nu mai era întuneric. O luminație generală! O luminație în degradeu, cu zone rînd pe rînd ardente sau crepusculare. O luminozitate universală, veșnic ondulată sau fremătătoare, a cărei culoare trecea de la albastrul cel mai intens la roșul cel mai acid, prin intermediul tuturor violeturilor imaginabile. De fapt, violetul domnea aproape singur; dar roșul stăpînea în cer și albastrul pe pămînt. Între ele era un schimb perpetuu, un du-te-vino de efluvii; și în spațiu era o propagare continuă de riduri imense care se tăiau și se intretăiau neobosite, în timp ce halouri gigantice puneau pete fără margini, înfiorate de vibrații centrifuge. Vedeam nucleul unuia dintre halouri mai jos de orizont, prin grosimea translucidă a globului terestru, ca un focar de safir; și electroscoapele mele aveau o tendință extraordinară de a se îndrepta spre el.

— Este Polul magnetic, îmi spuse Prosope, și celelalte halouri sînt cîmpuri electromagnetice. Dar sub picioarele dumitale, Lebris, ce se află?

— Etajele casei: planuri abia colorate, valuri de ceață violetă. Cineva e culcat în camera de dedesubt...

— Dar mai jos, pămîntul, planeta...

— Un abis în care tremură brume, în care puncte mai dense pun lumini mai vii... Suprafața, mai ales, condensează fluidul.

— Fără îndoială. Și în jurul nostru? Pădurea...

— O spumă pală, de culoarea florilor de piersic, aproape insesizabilă... Ah! spuma se aprinde, clocotește, se agită, se afirmă... Este vîntul care începe să bată, nu-i așa? Totul strălucește blînd. Panașuri fosforescente se urmăresc de-a lungul pereților. Văzduhul el însuși se umple de dîre. Văd vîntul!

— Dar cînd mă mișc eu?

— Tot ceea ce se mișcă se înconjură de o flacără efemeră și lasă o scurtă urmă zdrențuită, un ciucure de lumini...

— În fața noastră...

— Văd un pavilion. Transparență liliachie. Unghiurile, muchiile sînt mult mai accentuate decît restul. Admirabile egrete azurii țîșnesc din pinioanele ascuțite, și paratrăsnetul lansează o jerbă inepuizabilă de scîntei albăstrii. Tot acest albastru și tot acest roșu se topesc mereu în violet și violetul se disociază mereu în roșu și albastru. Este ceea ce produce aceste fluctuații veșnice... Ei, ce faci? Îți ia foc părul!

— Îmi treceam pur și simplu mîna prin el.

Etcetera

— Altă dată, Bare, am să-ți descriu tot ce i-am descris lui Prosope și toate observațiile pe care le-a făcut prin intermediul meu. Am să-ți vorbesc despre diversele transparențe ale corpurilor, proporționale cu conductibilitatea lor; cum anumite metale sînt pentru mine cristaline, în vreme ce sticla cea mai subțire este deseori aproape opacă, astfel încît uneori disting mai bine acele ceasului prin întregul mecanism decît prin sticlă!... Am să-ți vorbesc despre aureola electromagnetică de care sîntem nimbați, ca și cum fiecare dintre noi n-ar fi, în făptura lui tangibilă, decît centrul unui cîmp de radiație, astfel încît, în fiecare clipă, ființele noastre se confundă sau se influențează. Am să-ți vorbesc... Dar iată că ne apropiem de Belvoux și aș vrea să-ți povestesc cum am evadat. S-a împlinit exact o lună...

Eram copleșit de tristețe. Recluziunea mea semăna cu moartea și-mi pierdusem orice speranță de a-mi relua locul printre cei vii.

Casa în care eram deținut se afla în mijlocul unei vaste solitudini. Știam de mult că majoritatea ocupanților ei n-o părăseau niciodată. Închipuie-ți că te afli într-un castel de cristal — un cristal mai mult sau mai puțin colorat cu ametist; cam așa ceva. Cel mai mic fenomen electric îmi impresiona văzul prin pereți; or, orice obiect conține o doză de electricitate, orice acțiune naște un curent; asta mi-a îngăduit să zăresc periodic un automobil care venea și pleca, asigurînd legătura între castelul solitar și o aglomerare de puncte luminoase foarte depărtate (căci dobîndisem noțiunea distanței). Automobilul pătrundea în interiorul grupului de clădiri printr-un culoar mărginit de ziduri înalte care, continuîndu-se de jur-împrejurul domeniului, alcătuiau o incintă de netrecut, dublată, la exterior, de șanțuri umplute cu apă. Cel puțin asta

am izbutit să conchid, după multe contemplări și căutări, din înaltul celulei mele sau în timpul plimbării igienice pe care Prosope mă punea s-o fac în curtea fortăreței sale.

Imposibil să scap de sub supravegherea paznicilor. Imposibil să forțez încuietorile ușii. Să sar pe fereastră ar fi însemnat să mă sinucid.

Știam despre închisoarea mea tot ceea ce simțurile puteau să-mi spună. Și nimic nu mă făcea să nădăjduiesc o salvare. Servitorul meu rămînea mut. Ceilalți îmi erau străini. Într-o noapte, cînd imobilitatea tuturora îmi ușura încercarea, i-am numărat pe toți. Erau treizeci, pe care cred că pot să-i împart astfel: doisprezece bolnavi sau pacienți, opt medici sau ingineri, șase servitori — infirmieri și patru muncitori electricieni. Tăcerea nu era tulburată decît de bîzîitul surd al dinamurilor. Instalate la subsol, ele produceau fulgerări care mă orbeau ca niște sori de artificii. Ele trimiteau fluidul să se comprime în acumulatori plini de strălucire; îl lansau departe, în iradierea circuitelor arachneene; și, seara, la ceasul becurilor, firele conductoare clădeau în jurul meu edificiul paradoxal al firelor lor incandescente...

— Iartă-mă, Jean, că te-ntrerup, dar spune-mi: un bec electric aprins îți apare mai luminos sau mai puțin luminos decît un fir prin care trece un curent invizibil pentru ochii noștri?

— Amintește-ți ce ți-am spus despre zi și despre noapte. Nu sînt decît nuanțe...

Continui. Într-o dimineață din luna trecută, tăcerea obișnuită a fost tulburată de rumoarea insolită a unei altercații și am distins, în camera vecină, două forme omenești față-n față. Cea mare: Prosope. Cea mică, cu creierul inegal dezvoltat: servitorul meu.

Cei doi oameni se certau. Peretele era un amortizor excelent, căci, cu tot spațiul minim care ne separa, n-am putut prinde decît apostrofe confuze. După gesturi, după atitudine, după sclipirile care le străbăteau nervii, am intuit totuși violența disputei. Și inima celui mai mic își întețise bătăile.

Prosope, mult mai calm totuși, îl lovi cu pumnul în obraz și-l trînti la pămînt. Am văzut spectrul celuilalt ridicîndu-se și ieșind din cameră, cu capul plecat, dar scînteind de parcă ar fi fost îmbibat de lumină.

(SFÎRȘITUL ÎN NUMĂRUL VIITOR)

SERGIU FĂRCĂȘAN

MAȘINA DE RUPT PRIETENIILE

(Editura tineretului, București, 1968)

Am văzut în recenzia din numărul 335 că Jacques Van Herp îl compară pe Sergiu Fărcășan cu Heinlein, cu Clarke și cu Fr. Brown. De fapt nu este o comparaţie, ci o competiţie în poziţie dezavantajată, science-fictionul fiind aproape un lac anglo-saxon. Dar ca în celebra rapsodie albastră, unde trompeta e silită să ia rapid toate gamele pînă la triumful final, tot astfel autorii noștri trebuie să refacă evoluţia anticipaţiei. Toate marile experienţe trebuie să le trăiești tu însuţi ca să-ţi dai seama de ele.

De data aceasta, Fărcășan îl reduce pe Bradbury, dar și pe Assimov, și pe Dürrenmatt și chiar pe Fărcășan (din „Atacul Cesiumiștilor") la dimensiunile „de poche" a trei nuvele dense, dure, gîfîind de suspensuri. Titlurile lor, oricît de adecvate și de originale sînt, nu pot da socoteală de toate nebuniile care se perindă ca rafalele de mitralieră în aceste povestiri.

Nu mă voi atinge de subiectul nici uneia ca să nu răpesc nimic din surpriza celor ce n-au citit încă volumul. Voi puncta doar unele idei cu comentariul meu.

Cea mai îndrăcită este, desigur, ultima nuvelă („Mașina de îmbunat cemombii"). Și e interesant de notat aici că, deși acţiunea este palpitantă, ea devine și mai încordată graţie unei tensiuni savant modulate, a cărei formulă poartă deja indicativul S.F. (= Sergiu Fărcășan).

Cea mai frumoasă bucată este poate a doua („Mașina de nimicit răutatea"), din pricina ideii neobișnuite, complexe, dificile, pe care însă autorul o duce magistral la capăt. În concentrarea ei se simte școala pe care Fărcășan a făcut-o la el însuși cu „Atacul Cesiumiștilor".

Povestirea cel mai bine scrisă însă este, după gustul meu, cea dintîi („Mașina de rupt prieteniile"). Cred că este o iluzie faptul că un scriitor poate scrie despre alt scriitor în mod obiectiv. Vă asigur totuși că este reală unda de invidie pe care mi-a stîrnit-o lectura acestei povestiri (minus ultimele 2—3 pagini ; eu le-aș fi scris cu totul altfel sau nu le-aș fi scris de loc). Nu este exclus ca prima mașină din volum să fie și cea dintîi dintre toate mașinăriile create de fantezia fărcășăneană.

Fără să trădez ceva din secvențele surprinzătoare ale lucrării, îi pot rezuma ideea prin cuvintele rostite chiar de un personaj al ei : *mașina sîntem noi*. Întreaga acțiune este condusă fără greș. Portretul omului cu priviri triste trimis de firma „Consy" să liniștească mînia clientului ; discuția lor despre strania mașină constituie pagini demne de orice antologie științifico-fantastică. Însuși acel final care nu mi-a plăcut este neașteptat, teribil și, trebuie s-o recunosc, verosimil și în logica restului. Nu mi-a plăcut însă tocmai pentru marea altitudine a întregii povestiri. Nu zbori în stele ca să descoperi o fosilă de șoricel ; sau chiar atunci știi să descifrezi din neînsemnatul vestigiu o lume, ca și Cuvier dintr-un dinte străvechi. Cine știe însă, poate că eu greșesc ! Și poate că în morala hiperamară a povestirii există germenii unei tămăduiri.

ADRIAN ROGOZ

DEZLEGAREA JOCURILOR DIN NUMĂRUL 336

Astronomică (7—11—7—2—5) Planeta îndepărtată reapare la zenit

Monoverb radiofonic (6—14) Audiofrecvență

Triverb (6—9—7) Lumina descrește treptat.

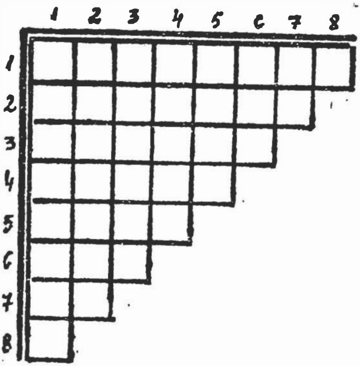
Monoverb (12—16) Autosincronizare

Criptografie astronomică (2—2—4—9—2—4) De la mică depărtare de Lună

JOCURI DISTRACTIVE

de prof. GHEORGHE BRAŞOVEANU

DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ

ORIZONTAL ŞI VERTICAL

1) Luna pentru Pămînt (pl.)
2) A ateriza în mare
3) Platformă
4) Listă de greşeli
5) Bara aşezată între stîlpii unei balustrade
6) Apă în Maramureş
7) Ultima treaptă a Rachetei!
8) Uni!

COPERTĂ LITERARĂ

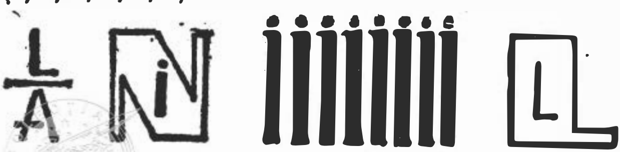
(2, 2, 6, 2, 4 ; 5, 5)

Prin anagramare se vor afla titlul unui cunoscut roman de anticipaţie şi numele autorului sau, un mare scriitor francez, părintele literaturii ştiinţifico-fantastice.

CRIPTOGRAFIA ÎNDRĂGOSTIŢILOR

(2, 4, 2, 7, 2, 4)

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii“

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
eviigheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coolio
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

NU UITAȚI!
UN IZVOR
DE ENERGIE
PENTRU
COPII
GUSTOASE
AROMATE
HRĂNITOARE
SORTIMENT
BOGAT
dropsuri